

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA ŠOLSTVO IN ŠPORT

Ljudska univerza
Jesenice

Naložba v vašo prihodnost
OPERACIJO DELNO FINANCIRA EVROPSKA UNIJA
Evropski socialni sklad

Izvajalec: **LJUDSKA UNIVERZA JESENICE**

Projekt: Center vseživljenjskega učenja Gorenjska

Točka vseživljenjskega učenja:

Dom Dr. Janka Benedika Radovljica

Šercerjeva ulica 35

4240 Radovljica

Gradivo za literarno delavnico

DRAGOTIN KETTE

Pripravila: Nada Trošt

Radovljica, 1 . junij 2011

TVŽU Dom dr. Janka Benedika Radovljica

LITERARNA DELAVNICA

DRAGOTIN KETTE

Dragotin Kette, slovenski pesnik,

*** 19. januar 1876, Prem pri Ilirski Bistrici,**

† 26. april 1899, Ljubljana.

ŽIVLJENJE

19. januarja 1876 se je na Premu na Notranjskem Kette rodil kot tretji od petih otrok očetu Filipu in materi Ani. Njegovo krstno in uradno ime je bilo Karol, toda po zaslugi očeta Filipa, ki je bil učitelj, se je postopoma uveljavilo ime Dragotin. Oče je tudi spremenil priimek Kette v Kete kot zaveden narodnjak. Dragotin se je kasneje podpisoval z dvema t – jema, da je priimku ohranil določen pomen.

Prem na Notranjskem

Dragotin Kette je bil najstarejši izmed četverice modernistov (Cankar, Župančič, Kette, Murn). Osnovno šolo je obiskoval najprej v Zagorju na Pivki, nato pa na Ledini. Leta 1888 je začel obiskovati gimnazijo na Vodnikovem trgu. Mati mu je zgodaj umrla, na začetku gimnazije pa je začel bolehati še njegov oče, zato je sina po drugem razredu gimnazije izpisal iz šole in ga poslal na učiteljsišče, da bi čimprej dobil poklic.

Po smrti očeta se je za Dragotina Ketteja zavzel Janez Valenčič, materin stric, premožen trgovec v Trnovem. Ta je želel, da Dragotin Kette postane duhovnik, zato ga je ponovno vpisal v gimnazijo, nato se je moral Kette kot petošolec prijaviti v Alojzijevišče, kjer bi se izšolal za duhovnika, kamor pa ni bil sprejet.

Šolanje je nadaljeval na gimnaziji. V šolskem letu 1893/94 so mu ljubezenske pesmi, ki niso bile v skladu s šolsko vzgojo, in satirični verzi o škofu Jakobu Missiu prinesli štiri ure šolskega zapora in izgubo stričeve podpore. Že v gimnazijskih časih je sodeloval z Ivanom Cankarjem, s katerim je

ohranjal stike tudi kasneje. Sodeloval je v ljubljanski Zadruzi. Veliko je bral, znanje je dopolnjeval s prebiranjem rimskih, grških, nemških in ruskih pesnikov, učil se je ruskega, italijanskega, francoskega in angleškega jezika.

Jeseni leta 1896 je Kette odšel v Novo mesto ter opravil sprejemni izpit za sedmi razred gimnazije. Tedaj ga je ponovno začel podpirati stric Valenčič. Kette je osnoval podobno društvo, kot je bila Zadruga (z istim geslom), ki pa se je kmalu razšlo zaradi strahu pred šolsko oblastjo.

Grob slovenske moderne na ljubljanskih Žalah

Nova nesreča ga je pričakala leta 1897, ko so ga potrdili pri vojaškem odboru, vendar mu je nato vojaška oblast odložila službovanje do mature 1898. Kmalu po maturi je odšel v Trst k vojakom, tam je zbolel za jetiko, zaradi česar je bil odpuščen iz vojske. Vrnil se je v Ljubljano. Umrl je pri prijatelju Josipu Murnu Aleksandru v Cukrarni.

ZADRUGA

Zadruga je združenje gimnazijcev, realcev in tudi nedijakov, ki so pod geslom »Bog in narod« gojili ustvarjalno literarno delo, se zanimali za narodnopolitična in socialna vprašanja. Med vidnejšimi člani so bili Ivan Štefe, Ivan Cankar, Rudolf Maister, Josip Murn, Oton Župančič. Kette je bil sprejet v Zadrugo jeseni leta 1893. Ob koncu istega šolskega leta je postal tudi društveni tajnik. V tem času je trpel veliko revščino, preživel se je z inštrukcijami, a se je z vnemo zavzel za društvo. Uvedel in vodil je pouk ruščine ter skrbel za red in uspešno delo. Pogosto je bral svoje pesmi ter ocenjeval dela tovarišev, predvsem pa je bil znan po spodbujanju članov k strpnosti in složnemu delu.

DELO

Dragotin Kette je veliko prijateljeval z Ivanom Cankarjem in bil v letih 1893-1896 član literarnega ter političnega društva Zadruga. Kettejeve pesmi so predvsem ljubezenske in miselne. Njegova najbolj znana dela so Jagned, Na trgu in Pijanec.

Svoje ljubezenske pesmi je posvetil Angeli Smola, hčerki sodnega svetnika v Novem mestu, v katero je bil zaljubljen.

Čeprav je pomemben predvsem kot pesnik, je pisal tudi kratko impresionistično prozo ter dela za otroke (basni, pravljice, otroške pesmi in povestice). Mladinska dela je objavljial v mladinskih revijah in v Ljubljanskem zvonu, v katerem je uporabljal psevdonim Mihael Mihajlov, Zvonoslav.

Po njegovi smrti so izšle pesmi z naslovom Poezije (1900). Knjigo je s spremno besedo pripravil za tisk Anton Aškerc. Pri tem si je dovolil nekaj ključnih posegov v Kettejeva besedila, kar je bila zunanja pobuda za ostro kritiko in spopad s pesniki moderne; zlasti goreč je bil Ivan Cankar.

USTVARJALNA OBDOBJA

Kettejeva ustvarja obdobja delimo po njegovih življenjskih postajah.

- **Ljubljansko obdobje**

To je prvo obdobje. Poezija je bila začetniška, novoromantična, igriva in hudomušna. Tu ne zaznamo neposredne narave. Značilni so družabni odmevi mesta, kjer se posameznik izgublja v množici ali stoji osamljen sredi nje.

Nekatera dela tega obdobja:

- Ah zapojte, 1895
- Ljudevit, 1897
- Na Blejskem otoku, 1896
- Na očetovem grobu, 1896
- Popotnica, 1896/97
- Take so, 1897

Na očetovem grobu

Dragotin Kette

Povedi, mračni me grobar, s seboj
na zéleni, na senčni grob njegov,
kjer križ železen, kamenit je krov,
pod njim uživa otec svet pokoj.

Ah, dobro ti je tukaj, otec moj!
A jaz potujem pot ti negotov
brez smotra, brez prijateljev, drugóv,
brez sreče, sam, a z dušoj žalostnoj.

Zakaj si pravil, otec, mi nekdej
o svetski sreči, otec? Sèn je, sèn!
Življenje je sovraštvo, večni boj ...

Pač ljubim te, a ker te ljubim, znaj,
ne želel bi ti spet iz groba vèn.
Le spavaj, spavaj, srečni otec moj!

- **Novomeško obdobje**

Spremenil se je pesnikov odnos do narave; temu je bila kriva predvsem ljubezen do sodnikove hčere Angele Smola, ki se zanj ni zmenila. Sredi idilične narave čutimo pesnika, kako svoje življenje spaja s krajem in ljudmi.

V tej hiši je leta 1897 in 1898 živel Dragotin Kette.

http://kraj.eu/slovenija/novo_mesto_kettejev_drevored/IMG_9341_novo_mesto_kettejev_drevored_dragotin_kette_hisa/slo

Nekatera dela tega obdobja:

- Angelini, 1897/98
- Dejal je Vlah Elija, 1897
- Jagned, 1897
- Lepa roža, 1898
- Mlinarjeva hčerka, 1896/97
- Na trgu, 1897
- O Jurček, Jurček, 1897
- Zimska idila, 1897

Na trgu

To je impresionistična pesem z ljubezensko temo, ki je iz novomeškega obdobja. Nastala je poleti leta 1897, ko je bil Kette zaljubljen v Angelo Smola.

Pesem je sestavljena iz štirih enakovrednih kitic, vsaka pa je sestavljena iz desetih verzov. Metrična osnova je amfibrah, trizložna stopica. Ritem je sproščen, kar doseže pesnik z stilnimi sredstvi, okrasnimi pridevki ter s prestopanjem stopic (enjambement).

V prvi kitici srečamo vtise oziroma vidne impresije; trg ponoči, luna beži, vse je mirno, pesnik opazuje naravo. Impresionistični slog ustvarja atmosfero. V drugi kitici se vidne impresije nadgradijo s slušnimi, s čimer doseže zvočno učinkovitost (vodice šume in rosice prše). V tretji kitici je narava spokojna, mirna in pesnik pa notranje nemiren, razklan in hrepeneč. V zadnji, četrti kitici se ponovi prvi del kitice. Drugi del pa potrdi da je pesnik nemiren in potreben ljubezni, a deklica se ne zmeni zanj.

Pesem Na trgu je tipična podoknica ali serenada, tako po motivu nočne ljubezenske tožbe pod dekletovim oknom kot zaradi spevnosti, ki jo je pesnik dosegel s posebno razvrstitvijo zvočnih kompozicijskih učinkov.

Na trgu

Dragotin Kette

Noč trudna
molči,
nezamudna
beži
čez mestni trg luna sanjava.
Vse v mraku
mirno,
na vodnjaku
samo
tih vetre z vodoj poigrava.

Vodice
šumé

in rosice
pršé
brez konca v broneno kotanjo;
brezdanj je
ta vir,
šepetanje,
nemir,
brezkončna, kot misli so nanjo.

Pa blizi
ni cest,
ah, v Elizij
do zvezd
ne morete kaplje šumeče.
In sme
željé
do Angele
mojé
hitite zaman hrepeneče ...

Noč trudna
molči,
nezamudna
beži
čez mestni trg luna sanjava,
ki ruši
pokoj
moji duši
nocoj,
brezskrbno pa deklica spava.

Svoje ljubezenske pesmi je posvetil Angeli Smola, hčerki sodnega svetnika v Novem mestu, v katero je bil zaljubljen.

Kettejeva opevanka in skrita ljubezen Angela Smola, kasneje poročena Vojska.

Dočakala je 93 let, umrla je leta 1973 in je tudi pokopana na ljubljanskih Žalah.

• **Tržaško obdobje**

To obdobje je najkrajše, traja le nekaj mesecev, in sicer od mature do odhoda iz Trsta. Njegov odnos do ljubezni se je spremenil. Postala je bolj čutna in erotična. Značilno je ciklično ustvarjanje.

Nekatera dela tega obdobja:

- Adrija, 1898
- Črne noči, 1899
- Moj Bog, 1898
- Slovo, 1899
- Spomini, 1899
- Tihe noči, 1899

Na molu San Carlo I—VIII

Na molu San Carlo je cikel osmih pesmi, ki sodijo med zadnje Kettejeve stvaritve. Prvič je bil cikel objavljen v Poezijah 1900, vendar je Aškerc šesto pesem izločil med gazele, osmo pa je objavil šele ob drugi izdaji Poezij 1907. Cikel je nastal ob doživetju novega mediteranskega okolja, Trsta, in sodi med Kettejeve ljubezenske pesmi, vendar se motivno in idejno od prejšnjih precej razlikuje. Namesto o spiritualni poje zdaj pesnik o senzualni ljubezni, ki se ji popolnoma prepušča (predvsem v 7. pesmi).

MLADINSKA DELA

Kette je pisal tudi za mladino. Njegova najbolj znana pravljica je Šivilja in škarjice. Pesmi in proza za otroke je Kette najbrž pisal v času, ko je moral prekiniti šolanje, ter v zadnjih dveh letih gimnazije v Novem mestu. Izhajale so v listu Angelček, to je bila priloga Vrtca, ki ga je izdajal in urejal Anton Kržič. Otroške spise je objavljaj pod imenom Siluška, ker v tistem času dijaki niso smeli javno nastopati.

Nekatere njegove otroške pesmi so napol lirske: Stankova smrt, Tončkove sanje, Jurček Zidar in Žalostinka. V svojih pesmih Kette kaže nežnost, domišljijo, šaljivost in stvarnost. Bil je navezan na

naravo, živali in otroke. Nadarjen je bil za pisanje in v veselje mu je bilo pisati za mladino. Kar se tiče mladinskih del, je največ basni, bodisi v prozi bodisi v verzih. V teh se norčuje iz človeških napak (hinavščina ...) in povečuje njihove vrline (skromnost, dobrosrčnost ...). Dragotin Kette je za Levstikom in Stritarjem prvi pomembnejši predstavnik v naši mladinski književnosti. Njegova mladinska dela so prevedena v češki, hrvaški, srbski, makedonski, slovaški in madžarski jezik. Vse pravljice, basni in pesmi za otroke so bile prvič zbrane v zbirki z naslovom Basni in pravljice, ki je bila izdana v Celju leta 1990, izdala jo je Mohorjeva družba.

Pravljica o šivilji in škarjicah

Pravljica o šivilji in škarjicah je prvič izšla leta 1910. To je njegovo najbolj znano mladinsko delo. Najbolj znani sta izdaja v obliki slikanice iz leta 1968 in 1993, podobe zanju je naslikala akademska slikarka Jelka Reichmann.

Pravljica o ubogi Terezinki

Uboga Terezinka, poštena in ustrezljiva deklica, je bivala s svojo bolno in staro materjo v leseni koči na koncu vasi. Zelo jo je imela rada in se trudila zanjo od jutra do noči.

Zraven njihove koče je stala kapelica Matere božje, ki jo je vedno, ko se je vračala s polja domov, okrasila s svežim poljskim cvetjem. Nekega dne, ko gre po svoji navadi mimo bele kapelice z jerbasom trave na glavi, ji pride nasproti stara in slaba ženica, ter jo prosi za pomoč. Deklica ji ponudi kos kruha ter povabi v svojo kočo, saj uboga starka nima kam iti. Ko prideta v kočjo jo starka prosi, da izbere nekaj marjetic iz trave. Te nato deklici podari kot posebno plačilo. Deklica jih vzame in da v vodo ter nato napravi ženici mehko ležišče.

Ko se drugo jutro deklica prebudi, ugotovi da je starka že odšla. In ko je prišla Terezinka h kozarcu z belimi marjeticami je zagledala krog in krog kozarca polno belih cekinčkov. Deklica je bila zelo vesela, saj je lahko kupila vse potrebno zanjo in za bolno mater. Ni ji bilo več tako težko, kajti marjetice so vsako jutro pognale nove cvetove; čez dan so se razcvele, zvečer pa osule bele cekinčke. Tako je bila obilno poplačana dobra Terezinka.

Ima elemente klasične pravljice:

- konča se srečno,
- dobrota je poplačana,
- čas in kraj dogajanja sta nedoločena,
- glavna oseba ima izmišljeno ime, ostali dve osebi pa sta nedoločeni (mati, starka),
- nastopa pravljичni predmet (marjetica, ki vedno znova požene cvetove).

BASNI

Zbirka Basni zajema devet basni:

- Čebelica in čmrlj, 1897
- Krt - modrijan, 1897
- Kužek in Sultan, 1898
- Mačka in miška, 1896
- Mravlji, 1896
- Muha in pajek, 1896
- Petelin in kokoš
- Srna in orel, 1898
- Vrabec in lastovka, 1896

Objavljena je bila leta 1975. Za ilustracijo je poskrbel Jože Centa.

V njih se Kette norčuje iz človeških napak (hinavščina ...) in povečuje njihove vrline (skromnost, dobrosrčnost ...).

Kužek in Sultan

Nekoč se je kužek izgubil od svojega gospodarja in se klatil cel dan naokrog, ko je naposled zvečer le prišel domov. Pred hišo je stal Sultan in sprejel ubogega kužka z jeznim lajanjem. Sultan ga je povprašal zakaj je danes sam, kužek pa mu je odvrnil, da se je izgubil ter vprašal Sultana kaj dela zunaj. Sultan mu odgovori: »Glej ga, hišo varujem, kakor se psu spodobi. Kaj ti nimaš takega opravila?« Kužek vzklikne ponosno, da on nikdar nima takega opravila. Kadar je pri gospodi se postavlja na zadnje noge, skače čez palico in počne druge take umetnosti. Pohvali se, da je njegovo delo veliko bolj imenitno, zato je Sultana postalo sram. V tistem trenutku pa se priplazi iz za zida siv, gladen volk, ki vleče rep po tleh, oči pa se mu blisketajo kakor dva žareča ogla. Kužek hitro pobegne v hišo. Sultan pa pogumno skoči pred volka, ga pozdravi z glasnim renčanjem. Volk je hitro zapustil nevarnega sosedo. Sultan zopet leže pred hišna vrata in pomisli: »Hm, kužek, z vsemi svojimi umetnijami si vendarle strahopetnež!«

Čebelica in čmrlj

Na dišeči cvetki sta se dobila čmrlj in čebela. Čmrlj ji reče: »Oj čebela, kako si ti suha! Poglej mene, kako sem debel in rejen! I kaj pa delaš z medom, ki ga nabiraš po cvetju, kaj ga ne poješ sama?« Čebelica mu odgovori: »O ne, jaz ga dajem tudi drugim...« Čmrlj ji reče, da je bedasta. On ga sam poje, zato pa je tako telesen in rejen, ona je pa kot trska. »Naj bom kot trska, zato me pa tudi ljudje ljubijo bolj kakor vse druge moje vrste, tebe pa se bojé in te ne marajo,« odgovori čebelica in odleti proti uljnaku.

Muha in pajek

Muha se je ujela v pajčevino in ko se nikakor ni mogla več rešiti, je vzdihovala zakaj pajki ne pletejo debelejših mrež, saj se potem zagotovo ne bi ujela. Pajek pa je zgrabil ubogo muho in ji zaničljivo dejal: »Tudi jaz mislim, da bi se ne (ujela), toda mi pajki nismo tako neumni. Kdor hoče koga zapeljati in ujeti, mora nastavlјati tanke, malovidne mreže, le zapomni si, muha. Tebi že povem, ker te bom takoj zadavil.« Nato pajek zadavi muho.

KETTEJEVA ROJSTNA HIŠA

Na robu vasi Prem pod cerkvijo stoji rojstna hiša pesnika slovenske moderne, Dragotina Ketteja (Prem, 19. januar 1876 - Ljubljana, 26. april 1899).

Pesnik se je rodil v stari osnovni šoli (Prem 83). Njegov oče Filip je bil v njej učitelj in organist. Dvoetažno šolsko poslopje iz l. 1826 je ohranjeno. Poetu v spomin so na ulično stran fasade l. 1968 vzdali spominsko ploščo.

Vhod v spodnji etaži je nekakšen prehod do črne kuhinje z odprtim ognjiščem. Na levi strani sta sobi, prva nekdanja dnevna soba in za njo spalnica.

Do l. 1969 je arhitekt Janez Suhadolc v prostorih uredil spominsko sobo. Razstavljeno je pohištvo učiteljske družine. Ob predmetih in opremi iz pesnikove mladosti sta na panojih razloženi njegova življenjska pot in literarna zapuščina.

Prem, Rojstna hiša Dragotina Ketteja, Stara šola.

<http://www.rtvsllo.si/tureavanture/podobe-slovenije/vasica-prem-v-brkinih/199912>

SPOMINSKA SOBA DRAGOTINA KETTEJA

Foto: Marko_M

ZANIMIVOSTI

Po njem se imenuje osnovna šola v Trnovem, ulica v Ilirski Bistrici, moški pevski zbor in občinska nagrada za delo na kulturnem področju.

V Ilirski Bistrici je postavljen njegov doprni kip, delo akademskega kiparja Marjana Keršiča Belača, leta 2007 pa je filatelistična sekcija Primorskega numizmatičnega društva iz Ilirske Bistrice v sodelovanju s Pošto Slovenije izdala njegovo znamko.

Dragotin Kette - znamka

• KETTEJEV DREVORED V NOVEM MESTU

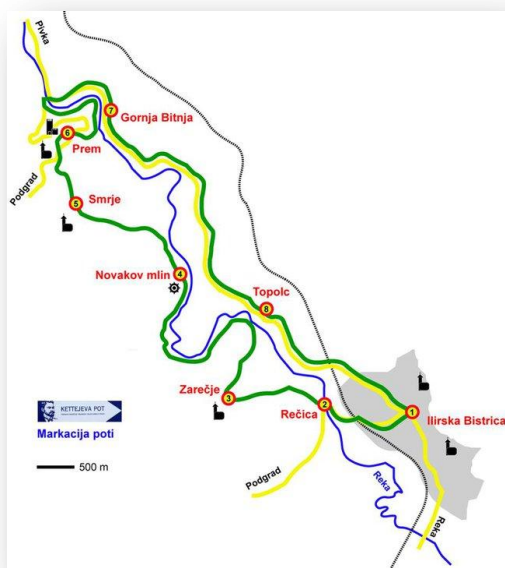
Kettejev drevored je dolg okoli 1500 metrov. Njegov nastanek sega v čas po letu 1900, ko je bila opuščena cesta čez Marof (grič nad Novim mestom). Zasajenih je bilo 370 dreves. V letu 1992 se je začela obnova drevoreda, saj je bil zaradi starosti in neprimernega vzdrževanja v slabem stanju. Tukaj je danes urejeno mestno sprehajališče s klopmi in prelepim razgledom na mesto na Krkinem obrežju. Dvostranski obcestni drevored divjih kostanjev je zavarovan kot spomenik.

http://krajli.eu/slovenija/novo_mesto_kettejev_drevored/IMG_9341_novo_mesto_kettejev_drevored_dr_agotin_kette_hisa/slo

• KETTEJEVA POT

Ob 130-letnici rojstva pesnika Dragotina Ketteja (*19. januar 1876, Prem pri Ilirski Bistrici – †26. april 1899, Ljubljana) se je številnim kulturnim potem po Sloveniji, poimenovanih po slovenskih književnikih, pridružila Kettejeva pot.

Začrtalo jo je Društvo Kettejeva pot, z namenom predstaviti »pesnika z veselo in neomadeževano dušo«, kot je o njem zapisal prijatelj Ivan Cankar, ter nas popeljati po krajih v zaledju najvišjega nealpskega vrha v Sloveniji – Velikega Snežnika (1796 m). Dolga je 9 km.

KETTE - EDEN OD STEBROV SLOVENSKE MODERNE

Kette je v svojem kratkem, komaj petletnem ustvarjalnem obdobju napisal vrsto pesmi, ki se uvrščajo v sam vrh slovenskega pesništva. Številne med njimi v lahkotnem ritmu in besedi opevajo kmetstvo in doživetja iz narave (Jagned), še več je ljubezenskih pesmi, v katerih prevladujejo zdaj veselo razposajeni, zdaj otožni toni (Na trgu, Na Krki, Kadar za gorami), najmanj pa je pripovednih pesmi (balada Melanholične misli). Do največje miselne globine se je pesnik povzpел v sonetih, s katerimi je prvi po Prešernu dal tej pesniški obliki nov blišč in veljavo, hkrati pa se je duhovno približal evropskemu simbolizmu (ciklus Moj Bog). Kettejevo umetnost je razkril njegov najboljši prijatelj Ivan Cankar, ki je ob pesnikovi smrti zapisal, da je umrl največji talent, kar smo jih imeli od Prešerna dalje. V času svojega življenja ni izdal ničesar v knjižni obliki. Po Kettejevi smrti je njegove pesmi uredil Anton Aškerc in jih leta 1900 izdal pod naslovom Poezije.

Viri:

http://sl.wikisource.org/wiki/Dragotin_Kette

http://sl.wikisource.org/wiki/Na_ot%C4%8Devem_grobu

http://sl.wikisource.org/wiki/Na_trgu

http://271.gvs.arnes.si/portal/index.php?option=com_content&task=view&id=18&Itemid=77

http://www.pmk-kp.si/grad_prem.html

http://www.ilirska-bistrica.si/turizem/prosti_cas/sprehodite_se/

Pripravila:

Nada Trošt

Junij 2011